

Сметаніна Н.В.,
канд. юрид. наук, асистент кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національного юридичного універ-
ситету імені Ярослава Мудрого

МОЖЛИВОСТІ ЗАХОДІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У СИСТЕМІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Анотація. У тезах розглянуті особливості здійснення заходів фінансового контролю в Україні та система законодавчого регулювання даного питання.

Ключові слова: корупція, фінансовий контроль, перевірка декларацій.

Аннотация. В тезисах рассмотрены особенности осуществления мер финансового контроля в Украине и система законодательного регулирования данного вопроса.

Ключевые слова: коррупция, финансовый контроль, проверка деклараций.

Summary. The abstracts consider the peculiarities of the implementation of financial control measures in Ukraine and the system of legislative regulation of this issue.

Keywords. corruption, financial control, verification of declarations.

Розв'язання проблеми корупції залишається одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави. До 2014 року фактично не було створено ефективну систему моніторингу достовірності даних, що містяться у деклараціях про майно, доходи, видатки і зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. В Україні функціонувала децентралізована система збирання, зберігання, оприлюднення та перевірки таких декларацій. Декларації подавались в паперовому вигляді до кадрової служби органу, в якому працював службовець, та зберігалися в ній. Перевірка декларацій покладалась на податкові органи, які не мали належного рівня незалежності, щоб проводити ефективні перевірки декларацій. Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації не тягнуло за собою кримінальної відпо-

відальності. Така система фактично призводила до приховування доходів та майна публічними службовцями весь період незалежної України. Створення системи доброчесної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду передбачає необхідність ухвалити закон щодо запровадження декларування майна, доходів, видатків і зобов'язань фінансового характеру публічних службовців, передбачивши, зокрема: подання декларацій в режимі реального часу; перегляд розміру витрат, які підлягають декларуванню, та інших положень форми декларації з метою виявлення можливих конфліктів інтересів; запровадження відкритої єдиної електронної бази даних декларацій та інші [1; 2; 3]. І таку систему електронного декларування в Україні вже створено.

Антикорупційне декларування являє собою врегульований нормами права порядок складання, подання, обліку та оприлюднення Декларацій про доходи та майновий стан особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та іншими зобов'язаними суб'єктами, а також організаційно-контрольної діяльності уповноважених органів по забезпеченню дотримання декларантами антикорупційного законодавства. Законодавство України детально визначає коло осіб, зобов'язаних здійснювати декларування своїх доходів та майнового стану (статті 1, 3 та 45 Закону України «Про запобігання корупції» [4, с. 180, 185; 5].

Тілман Хоппе у своїй публікації підкреслює, що система зухвало дозволяла посадовим особам залишатися безкарними. У той час корупція спустошувала державні бюджети, іноземні донори виділяли сотні мільйонів на антикорупційні проекти, що мали амбіційні назви, але вкрай незначний вплив або взагалі ніякого впливу на фактичну ситуацію з корупцією. Залучені до таких проектів експерти «лише відзначали масштаби проблеми [корупції]», або розробляли законопроекти, які ніколи не ставали законами. Завдяки справі Хоххадж проти Албанії, подвійний підхід стає частиною судової практики ЄСПЛ «саме з огляду на специфічний характер перевірки суддів і прокурорів у Албанії, який слід відмежовувати від звичайних дисциплінарних проваджень проти суддів або прокурорів». В результаті ЄСПЛ змістив конституційний баланс в бік заходів на забезпечення доброчесності, як описано нижче.

Так, право на повагу до приватності (стаття 8) не поширюється на перевірку статків посадової особи, що мають сумнівне походження, оскільки такі перевірки лише «забезпечують суспільну упевненість у [...] доброчесності [посадової особи]» (§362). За наявності «попередніх висновків» про сумнівність походження статків посадової особи тягар доведення «протилежного» може бути перекладений на саму посадову особу (§347). Недоведення посадовою особою протилежного є достатньою підставою для позитивної заборони такій особі обіймати державні посади. Водночас, перенесення тягаря доведення можливе лише для цілей звільнення посадової особи і не допускається «у яких би то не було кримінальних провадженнях» (§243). Фінансові перевірки, результати яких правлять за підставу звільнення з посади, можуть проводитися за минулі періоди тривалістю у десятиріччя: «З огляду на те, що активи особи чи родини зазвичай накопичуються протягом усього періоду роботи, встановлення суворих часових обмежень на оцінювання активів може істотно обмежити чи зашкодити спроможності компетентних органів оцінити законність походження усіх набутих активів [...]. Особливої справедливості це твердження набуває для Албанії, де перевірки декларацій майна посадовців не відрізнялися дієвістю в минулому» (§§249, 351) [6]. Вважаємо за доцільне поступове запровадження наведених стандартів на законодавчому рівні і в нашій державі.

Електронне декларування, контроль та перевірка декларацій, моніторинг способу життя суб'єктів декларування в Україні потребують подальшого розвитку і вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів. Адже саме електронне декларування є ключовим інструментом у системі запобігання корупції, що дозволяє забезпечити доброчесну публічну службу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 р. № 1699-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18#Text> (дата звернення: 04.04.2021).
2. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 254-260.

3. Сметаніна Н. В. Небезпечні наслідки корупції для особи, держави та суспільства. *Право і суспільство*. 2017. № 4. Ч. 2. С. 162-165.

4. Запобігання корупції: підручник / Б. М. Головкін, О. Ю. Шостко, О. В. Новіков та ін.; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2019. 296 с.

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 03.04.2021).

6. Все про кошти. Європейський суд з прав людини позбавляє корумпованих суддів. URL: <http://www.tilman-hoppe.de/UA%20money%20talks/> (дата звернення: 10.04.2021).

Собора П. С.,

студентка 1 курсу магістратури

Слідчо-криміналістичного інституту

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ТЕОРІЯ КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ – ШЛЯХ ДО БОРОТЬБИ ІЗ СИСТЕМНОЮ КОРУПЦІЄЮ

Анотація. У тезах розглянуто теорію колективної дії, її елементи, запропоновано комплекс заходів протидії системній корупції.

Ключові слова: корупція, теорія колективної дії, системна корупція.

Аннотация. В тезисах рассмотрена теория коллективного действия, ее элементы, предложен комплекс мер противодействия системной коррупции.

Ключевые слова: коррупция, теория коллективного действия, системная коррупция.

Abstract. The theses consider the theory of collective action, its elements, propose a set of measures to combat systemic corruption.

Key words: corruption, theory of collective action, systemic corruption.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ
І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

14 квітня 2021 року, м. Харків

Харків 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції для студентів, аспірантів і молодих вчених*

м. Харків, 14 квітня 2021 р.

Харків
«Юрайт»
2021

Організаційний комітет:

д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман,
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц., О. В. Лисодєд,
канд. юрид. наук, доц., С. Ю. Лукашевич,
канд. юрид. наук, доц., В. Ф. Оболенцев,
канд. юрид. наук, доц., М. В. Романов,
канд. юрид. наук, доц., О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, доц., О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Новіков,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна.

Актуальні проблеми запобігання корупції: матеріали Всеукр.
А 43 наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів і молодих вчених,
м. Харків, 14 квітня 2021 р. Харків: Юрайт, 2021. 602 с.
ISBN 978-966-2740-95-0

Публікації наведено в авторській редакції.

Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

*За достовірність наукового матеріалу, статистичних даних,
бібліографічних посилань, дотримання принципів і вимог академіч-
ної доброчесності відповідають автори публікацій та їх наукові
керівники.*

*Усі публікації є безкоштовними, електронна копія збірника без-
оплатно розміщується у відкритому доступі на сайті кафедри кримі-
нології та кримінально-виконавчого права Національного юри-
дичного університету імені Ярослава Мудрого (<http://criminology.nlu.edu.ua/>)*

ISBN 978-966-2740-95-0

УДК 343.9:343.35:35.08

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021

© «Юрайт», оформлення, 2021

*Доброго дня, шановні учасники
Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Актуальні проблеми запобігання корупції»!*

Корупція залишається однією із найважливіших проблем для України, що загрожує національній безпеці і державності, перешкоджає європейській та євроатлантичній інтеграції. Корупція руйнує систему суспільних цінностей, принципів демократії та верховенства права, завдає шкоди економіці і міжнародному іміджу України, підриває довіру суспільства до державних інституцій. Результати багатьох соціологічних досліджень демонструють, що досягнутий за останні роки прогрес в реалізації антикорупційної реформи не повністю задовольняє міжнародних партнерів України і не зовсім виправдовує очікування громадянського суспільства та бізнесу. Між тим, мало хто враховує, що тільки за останній рік змогла повноцінно запрацювати новостворена антикорупційна інфраструктура: розпочалася належна перевірка декларацій високопосадовців, ухвалено перші судові вироки топ-корупціонерам, запущено *Єдиний державний реєстр* звітності політичних партій, застосовано санкції проти тінювих монополістів. І найголовніше – система новостворених антикорупційних органів за повної підтримки вищого політичного керівництва держави запрацювала як єдине ціле, що дещо покращило результати у сфері боротьби з корупцією. За даними міжнародної організації Трансперенсі Інтернешенел, у 2020 р. за Індексом сприйняття корупції Україна отримала 33 бали із 100 можливих і перемістилася на дев'ять сходинок вище у рейтингу із 180 країн світу (із 126 на 117 місце). Це дає підстави для обережного оптимізму, хоча всі ми розуміємо серйозність викликів і перешкод, з якими зіштовхуються антикорупційні органи та громадські антикорупційні організації у нинішніх реаліях.

Сьогоднішня конференція – це спроба обговорити та осмислити системні проблеми у сфері запобігання корупції, обмінятися думками і напрацювати загальні підходи до їх вирішення. Особливістю конференції є новий формат, що полягає в можливості залучення студентів, аспірантів та молодих науковців до фахової